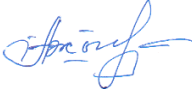

Каралды:
Педагогикалык
кеңештин
№1 протоколунда
“29” август 2022-жыл

Бекитем:
№ 94 жалпы орто билим берүү
мектебинин милдетин аткаруучу

Ажыгулова К.К.

Мамлекеттик билим берүү стандарты

1-бөлүм.

Жалпы жоболор

1. Кыргыз Республикасынын мектептик жалпы билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү стандарты (мындан ары – Мамлекеттик стандарт) төмөнкүлөрдү белгилейт:

- мектептик жалпы билим берүүнүн коомдук макулдашылган артыкчылыктарын; мектептик жалпы билим берүүнүн максатын жана милдеттерин;
- негизги компетенттүүлүктөрдүн тизмесин жана аларга жетишүүнүн деңгээлдерин;
- билим берүү системасынын, жалпы билим берүү уюмунун, класстын жана окуучунун өз алдынча деңгээлинде билим берүүнүн натыйжаларын баалоонун негизги принциптерин;
- мектептик жалпы билим берүүдөгү уюштуруучулук жана методикалык (технологиялык) өзгөрүүлөрдү.

2. Мамлекеттик стандарт төмөнкүлөрдү камсыз кылат:

- билим берүү системасын компетенттүүлүк негизде түзүүнү жана мектептик жалпы билим берүүнү коомдук социалдык тапшырыгы менен шайкеш келтирүүнү;
- мектептик жалпы билим берүүнүн бардык баскычтарында бардык билим берүү чөйрөлөрүнүн белгиленген максаттарын жүзөгө ашырууну;
- уюштуруу-укуктук формасына жана менчигинин түрүнө карабастан бардык жалпы

билим берүү уюмдары үчүн базистик окуу планын, предметтик стандарттарды, жалпы билим берүү программаларын жана окуу-методикалык комплекстерин иштеп чыгууну;

- мектептик жалпы билим берүүнүн бардык баскычтарында предметтик стандарттардын жана жалпы билим берүү программаларынын ырааттуулугун;
- окуу жүктөмүн оптималдаштыруу үчүн билим берүү чөйрөсүндөгү предметтерди интеграциялоо боюнча методикалык негиздерди;
- жалпы билим берүү уюмдарынын бүтүрүүчүлөрүнүн даярдык деңгээлин калыс баалоону;
- Кыргыз Республикасында жалпы билим берүү жөнүндөгү документтердин эквиваленттүүлүгүн белгилөөнү.

3. Мамлекеттик стандарт билим берүүнүн белгилүү натыйжаларына жетишүү үчүн билим берүү процессинин ар бир катышуучусунун билим берүүнү башкаруу органдарынын өкүлдөрүнүн, жалпы билим берүү уюмдарынын жетекчилеринин жана мугалимдеринин, окуучулардын жана алардын ата-энелеринин (мыйзамдуу өкүлдөрүнүн), ошондой эле жарандык коомдун өкүлдөрүнүн жоопкерчилик чөйрөлөрүн аныктайт. Бул максат билим берүү тармагында саясатты иштеп чыгууда билим берүүнү башкаруу органдары стратегиялык, программалык документтерди жана ченемдик укуктук актыларды иштеп чыгууга бизнес-коомчулуктун, коомдук жана өкмөттүк эмес уюмдардын өкүлдөрүн, жалпы билим берүү уюмдарынын жетекчилерин жана мугалимдерин, ата-энелерди (мыйзамдуу өкүлдөрдү), окуучулардын өздөрүн катыштырат.

4. Окуучуларды окутууда Кыргыз Республикасынын стратегиялык документтеринде аныкталган артыкчылыктарга, иш берүүчүлөрдүн керектөөлөрүнө, окуучулардын жана алардын ата-энелеринин (мыйзамдуу өкүлдөрүнүн) суроо-талаптарына ылайык келишин камсыздоо үчүн зарылдыгына жараша Мамлекеттик стандарт кайра каралып жана жаңыланып турат.

5. Ушул Мамлекеттик стандарттагы негизги түшүнүктөр жана терминдер төмөнкү

мааниде пайдаланылат:

- базалык жалпы билим берүү предметтери – мектептик жалпы билим берүүнүн бардык баскычтарындагы милдеттүү предметтер;
- базистик окуу планы – милдеттүү предметтердин тизмесин, аларды окутуунун ырааттуулугун жана окуу жүктөмүнүн көлөмүн белгилеген документ;
- тарбиялоо – инсанды өнүктүрүүгө, адамдын, үй-бүлөнүн, коомдун жана мамлекеттин кызыкчылыктарындагы коомдо кабыл алынган жүрүм-турум эрежелердин жана ченемдеринин, социалдык-маданий, руханий-адепахлактык баалуулуктардын негизинде окуучуга өзүн-өзү аныктоого жана социалдашууга шарттарды түзүүгө багытталган иш;
- мамлекеттик (инварианттык) компонент – Мамлекеттик стандарттын талаптарын ишке ашыруучу жана бардык типтеги жана менчиктигинин формасындагы жалпы билим берүү уюмдарында милдеттүү түрдө окутуулучу базистик окуу планынын түзүмдүк элементи;
- Мамлекеттик стандарт – билим берүүнүн бардык чөйрөлөрүндө белгиленген максаттарды мектептик жалпы билим берүүнүн бардык баскычтарында жүзөгө ашырууну камсыздаган, билим берүү процессин жөнгө салган, улуттук жана жергиликтүү деңгээлдерде билим берүү системасын өнүктүрүүнү камсыз кылган ченемдик укуктук документ;
- диагностикалык баалоо – окуучунун өнүгүүсүн кийин баалоо үчүн анын калыптанган компетенцияларынын башталгыч деңгээлин аныктоочу процесс;
- «жашыл көндүмдөр» - экологиялык коопсуз жашоо ыкмаларын өздөштүрүү, туруктуу жана ресурстарды үнөмдөөчү коомду өнүктүрүү жана колдоо, экологиялык көйгөйлөрдү аныктоо, чечүү жана алдын алуу үчүн зарыл болгон билим, баалуулуктар жана мамилелер;
- жеке билим берүү траекториясы – мугалимдердин ата-энелер (мыйзамдуу өкүлдөр) менен өз ара аракеттенүүсүндөгү координациялык, уюштуруучулук, консультациялык ишмердигинде жүзөгө ашырылган окуучунун жөндөмдүүлүгүнө, мүмкүнчүлүгүнө,

жүйөлөрүнө, кызыкчылыктарына ылайык келген жеке билим алуу максаттарын ишке ашыруу боюнча алардын ар биринин окуу ишмердигинин элементтеринин белгилүү ырааттуулугу;

□ инклюзивдик билим берүү – билим алуу муктаждыктарынын жана жеке мүмкүнчүлүктөрүнүн ар түрдүүлүгүн эске алуу менен бардык окуучулар үчүн бирдей билим алууну камсыз кылуу;

□ интеграция – окуучуларды дүйнөнү бирдиктүү кабылдоону калыптандырууга жана негизги компетенттүүлүктөрдү өнүктүрүүгө жалпысынан багытталган айрым предметтердин, билим берүү чөйрөлөрдүн, билим берүү процессинин алкагындагы мазмундун түзүмдүк компоненттеринин ортосундагы байланыштарды түзүү жана өз ара байланышын камсыздоо процесси;

□ билим берүүнүн сапаты – билим берүүнүн натыйжасынын билим берүүнүн ар кандай субъекттеринин (окуучулардын, мугалимдердин, атаэнелердин (мыйзамдуу өкүлдөрдүн), иш берүүчүлөрдүн, жалпы коомдун) күтүүлөрүнө же билим алуу боюнча алар койгон максаттарга жана милдеттерге ылайык келүү даражасы;

□ негизги компетенттүүлүктөр – социалдык, мамлекеттик, кесиптик тапшырыкка ылайык аныкталган, көп функциялуулукка ээ болгон жана предметтен жогору турган, окуу предметтеринин базасында жүзөгө ашырылган жана окуучунун социалдык тажрыйбасына негизделген билим берүүнүн ченелүүчү натыйжасы;

□ компетенттүүлүк – белгилүү бир кырдаалда (окуу, жеке жана кесиптик) билимдин жана ыктын ар кандай элементтерин өз алдынча колдонгон адамдын интеграцияланган жөндөмү;

□ компетенция – окуучуну билим алууга даярдоого карата мурдатан коюлган, анын белгилүү бир чөйрөдөгү натыйжалуу үзүрлүү иштеши үчүн зарыл болгон социалдык талап (ченем);

□ критерийлер боюнча баалоо – так аныкталган, биргелешип иштелип чыккан, билим берүүнүн максаттарына жана мазмунуна шайкеш келген, окуучулардын компетенттүүлүгүн калыптандырууга түрткү берген, окуу процессинин бардык

катышуучулары үчүн мурда белгилүү болгон критерийлер менен салыштырууга негизделген окуучулардын билим жетишкендиктерин баалоо;

□ медиасабаттуулук – билдирүүлөрдү ар кандай формада колдонуу, талдоо, баалоо жана жеткирүү жөндөмдүүлүгү;

□ билим берүү – инсанды гармониялуу өнүктүрүү максатында мамлекет тарабынан белгиленген билим деңгээлине жетишин ырастоо менен коштолгон жана тиешелүү документ менен күбөлөндүрүлгөн тарбиялоонун жана окутуунун үзгүлтүксүз системалуу процесси;

□ билим берүү чөйрөсү – адамдын ишмердигинин белгилүү чөйрөсүнө таандык, илимий жана практикалык иштин педагогикалык жактан ыңгайлашкан тажрыйбасы түрүндө берилген билим берүүнүн мазмуну;

□ билим берүү (окуу) программасы — предметтик стандарттын негизинде иштелип чыккан жана предметтин мазмунунун окутуу темалары, бөлүмдөрү жана мезгилдери боюнча бөлүштүрүлгөн, уюштуруу-педагогикалык шарттарды, анын ичинде болжолдуу календардык-тематикалык пландаштырууну жана окуучулардын жетишкендиктерин баалоонун формаларын жөнгө салуучу документ;

□ билим берүү процесси – мугалимдердин түздөн-түз катышуусу менен ар кандай түрдөгү сабактардын формалары жана окуучулардын өз алдынча окуулары, ошондой эле окуучулардын жана бүтүрүүчүлөрдүн сынактары, зачеттору, аттестациялоонун башка түрлөрү сыяктуу окутуунун жана тарбиялоонун уюштурулган процесси;

□ билим берүү натыйжасы – негизги жана предметтик компетенттүүлүктөрдү өздөштүрүү деңгээлинде чагылдырган, билим берүү процессинин белгилүү этабындагы окуучулардын билим алуу жетишкендиктеринин топтому;

□ билим берүү чөйрөсү – окуучуларга окутуучу жана тарбиялоочу таасир тийгизген атайын уюштурулган шарттардын, процесстердин жана социалдык өз ара аракеттенүүлөрдүн жыйындысы;

□ окутуу – окуучулардын билимди, билгичтикти, көндүмдөрдү жана компетенттүүлүктөрдү өздөштүрүү, билимин күнүмдүк жашоодо колдонууда тажрыйба

топтоо жана жашоосундагы билим алууну улантууга жүйөлөштүрүү боюнча ишмердигин уюштуруунун максаттуу багытталган процесси; –

- белги – символ, окуучулардын окуудагы жетишкендиктерин баалоонун сандык туюнтмасы;
- баа – окуучуларды баалоонун жыйынтыктарын сандык жана сапаттык чагылдыруусу;
- баалоо – окуучулардын этикалык жана интеллектуалдык өнүгүүсүнө жана алар турмушта зарыл болгон компетенцияларга ээ болуусуна, ошондой эле билим берүүнүн сапатын жакшыртуу максатында Мамлекеттик стандартынын талаптарына бул иштин жыйынтыктарынын шайкештигин аныктоо үчүн окуучулар, мугалимдер, ата-энелер (мыйзамдуу өкүлдөр) менен эки жактуу байланышты жүзөгө ашырууга багытталган окуучулардын билим арттыруучу ишмердигин өлчөө, интерпретациялоо жана талдоо процесси;
- предметтик компетенттүүлүк – билим берүү натыйжаларынын жыйындысы түрүндө айрым предметтин материалында аныкталуучу компетенттүүлүктөр;
- предметтик стандарт – предметтин алкагында окуучулардын билим алуу натыйжаларын, аларга жетишүү ыкмаларын жана ченөө жолдорун регламенттөөчү документ;
- тандоо боюнча предметтер – гимназиялардын/лицейлердин багыттарын аныктоочу жана окуучулардын тандоосуна сунушталуучу окуу предметтери же элективдик, профилдик курстар;
- долбоордук окутуу – практикалык же теориялык маанилүү маселелерди чечүүдө алынуучу, окуучулардын өз алдынча жана топтук ишин талап кылган натыйжаларга багытталган окуучулардын когнитивдик (таанып-билүү), аффективдик (эмоционалдык баалуулук) жана жүрүм-турумдук ишмердигин уюштурууну камсыз кылуучу педагогикалык технология;
- профилдик билим берүү – окуучулардын келечектеги кесиптик кызыкчылыктарын жана жөндөмдөрүн эске алууга мүмкүндүк берген жогорку класстарда ар кандай программалар (профилдер) боюнча окутуу жүргүзүлгөн жалпы билим берүүнү

уюштуруу системасы;

билим берүү системасы – ырааттуу жалпы билим берүү программаларынын, Мамлекеттик жана предметтик стандарттарынын, аларды жүзөгө ашыруучу билим берүү уюмдарынын, ошондой эле билим берүүнү башкаруу органдарынын жана аларга караштуу мекемелердин жана уюмдардын өз ара аракеттенүүчү жыйындысы;

баалоо системасы – окутуунун жетишкендиктерин өлчөөчү жана көйгөйлөрүн аныктоочу, эки жактуу байланышты түзүүчү, мугалимдерге, окуучуларга, ата-энелерге (мыйзамдуу өкүлдөргө), мамлекеттик жана коомдук түзүмдөргө билим берүүнүн абалын, көйгөйлөрүн жана жетишкендиктерин маалымдоочу негизги каражат;

билим берүүнүн сапатын баалоо системасы – окуучулардын билим алуудагы жетишкендиктерин, билим берүү уюмдарынын жана алардын системасынын иштеринин натыйжалуулугун, билим берүү кызмат корсөтүүлөрүнүн негизги керектөөчүлөрүнүн суранычтарын эске алуу менен билим берүү программаларынын сапатын бирдиктүү концептуалдык методологиялык базага негизделген баалоону камсыздаган уюштуруучулук жана функционалдык түзүмдөрдүн, ченемдердин жана эрежелердин жыйындысы;

социалдык-эмоционалдык өнүгүү – окуучуларда өзүнө, башка адамдарга, курчап турган дүйнөгө аң-сезимдүү эмоционалдык оң мамиле кылууну максаттуу өнүктүрүү, өзүнүн жана башкалардын эмоционалдык абалын тең салмактуу колдонууну, ошондой эле коомдо социалдык маанилүү жүрүм-турум көндүмдөрүн өнүктүрүү;

суммативдик баалоо – окутуунун натыйжаларына окуучулардын жетишкен даражасын аныктоочу белги коюу менен туюндурулат. Суммативдик баалоо учурдагы, орто аралык жана жыйынтыктоочу болушу мүмкүн;

окутуу технологиясы – билим берүүнүн максаттарына жана натыйжаларына жетишүүгө жана өлчөөгө багытталган окуу процессин уюштуруу ыкмаларынын жана методдорунун системасы;

билим берүү процессинин катышуучулары – окуучулар, мугалимдер, билим берүү уюмдарынын жетектөөчү жана окутуучу-көмөкчү персоналы, окуучулардын ата-энелери (мыйзамдуу өкүлдөрү);

- формативдик баалоо – окуучулардын окуу процессинде кандай деңгээлде экендигин, алар кайсы жерде кыйынчылыктарга дуушар болуп жаткандыгын жана окуучу менен мугалим билим алуу процессин жакшыртуу үчүн кандай кадамдарды жасаш керектиги боюнча мугалимди маанилүү маалымат менен камсыздаган баалоо;
- функционалдык сабаттуулук – адамдын ишмердүүлүгүнүн, баарлашуунун жана коомдук мамилелердин ар кандай чөйрөлөрүндө практикалык жана турмуштук маселелердин кенири диапазонун чечүү үчүн окуу процессинде алган билимдерин, билгичтигин жана көндүмдөрүн колдоно алуу жөндөмдүүлүгү;
- окутуунун максаты –алдын ала аныкталган жана жазылган окуучунун келечектеги ишинин шарттары жана ыкмалары; билим алуунун натыйжасында ал ээ болгон иштин мүмкүн болуучу түрлөрүнө карата анын жөндөмдүүлүгү;
- мектептик (вариативдик) компонент – окуучулардын керектөөлөрүн жана жөндөмдүүлүгүн эске алуу менен жалпы билим берүү уюму аныктаган, бардык түрдөгү жана менчигинин формасындагы жалпы билим берүү уюмдарында милдеттүү түрдө окутуулучу мектептик жалпы билим берүү нүн базистик окуу планынын түзүмдүк элементи;
- мектептик жалпы билим берүү – баскычтарына шайкеш билимди, көндүмдөрдү, баалуулуктарды жана практикалык көнүгүүлөрдү камсыздаган, бүтүрүүчүнүн коомдо активдүү ишмердүүлүгү үчүн жетиштүү тарбиялоо жана билим берүү системасы.

2-бөлүм.

Мектептик жалпы билим берүүнүн максаты, милдеттери жана натыйжалары.

6. Мектептик жалпы билим берүүнүн максаты туруктуу өнүгүүгө жана баардыгы үчүн өмүр бою

билим алуу мүмкүнчүлүгүн берүүгө керектүү болгон билимдерди жана компетенттүүлүктү

окуучулар алуу үчүн сапаттуу билим берүүнү камсыз кылуу болуп саналат.

7. Мектептик жалпы билим берүүнүн милдеттери:

- инклюзия жана гендердик теңчилик принциптеринде бардык балдардын билимге

бирдей жана адилеттүү жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу;

– окутуунун коопсуз жана өнүктүрүү чөйрөсүн түзүү;

окуучулардын чыгармачылык жөндөмдөрүн, физикалык, психикалык, социалдык жана руханий-адеп-ахлактык өсүшүн аныктоо жана өнүктүрүү үчүн жагымдуу шарттарды түзүү;

окуучуларды адамзаттын илимий жана практикалык жетишкендиктеринин фундаменталдык негиздерин (фундаменталдык өзөгүн) сапаттуу өздөштүрүүсүн камсыз кылуу;

негизги жана предметтик компетенттүүлүктөрдү калыптандыруу;

бирдиктүү жана заманбап илимий дүйнө таанымдын негиздерин калыптандыруу;

инсандын өз алдынча билим алуу, өзүн-өзү таануу жана өзүн-өзү өнүктүрүү көндүмдөрүн калыптандыруу үчүн өз алдынча изденүү жана окуупрактикалык ишмердүүлүгүн уюштуруу;

окуучуларды толеранттуу, инклюзивдик жана коопсуз дүйнөнү курууга активдүү катышууга даярдоо;

окуучулар заманбап экологиялык көйгөйлөрдү, климаттын өзгөрүлүшүн, жоопкерчиликтүү керектөөлөрдү, жаратылышка жана жашыл экономикага аяр мамиле жасоону түшүнүүнү камсыз кылуу;

санариптик жана медиа-маалыматтык сабаттуулукту өнүктүрүү;

финансылык жана укуктук маданиятты калыптандыруу;

тарбиялоону Кыргызстан элинин маданий, руханий-адеп-ахлактык жана үй-бүлөлүк баалуулуктарына ылайык келишин камсыз кылуу;

окуучуларда билим алуу жана эмгектик мотивацияны, активдүү турмуштук позицияны, өзгөчө кырдаалдарга жана өзгөрүп жаткан дүйнөгө ыңгайлашуу жөндөмүн калыптандыруу;

окуучуларда көп түрдүүлүк жана теңдик, адам укуктары, басмырлабоо, социалдык катышуу жана айырмачылыктарды сыйлоо баалуулуктарын калыптандыруу.

8. Мамлекеттик стандарт төмөнкү баалуулуктарга багытталган окуучунун инсандык

сапаттарын калыптандырууну камсыздайт:

Ата мекенди сүйүү, улуттук каада-салттарды урматтоо жана Кыргызстандын маданий мурастарын жана жаратылыш байлыктарына аяр мамиле кылуу; глобалдык өз ара байланыштарды түшүнүү;

негизги демократиялык жана жарандык укуктарды жана эркиндиктерди түшүнүү жана кабыл алуу, эркиндиктин адептик маанисин жоопкерчилик менен ажырагыс байланышта түшүнүү;

социалдык, саясий жана маданий турмушта толеранттуу жүрүмтурумдун негизи катары маданияттардын көп түрдүүлүгү баалуулуктарын сезе билүү жана кабыл алуу, өз өлкөсүнүн жана дүйнө элдеринин маданий жана руханий баалуулуктарын өздөштүрүү менен эне тилин жана маданиятын үйрөнүү;

өзүн-өзү сыйлоо жана жеке потенциалды ишке ашыруу жөндөмдүүлүгү, башкаларды сыйлоо, чыр-чатактарды болтурбоо жана өз ара жардамдашуу.

9. Мамлекеттик стандарт негизги компетенттүүлүктөрдүн тизмесин жана калыптануу деңгээлдерин аныктайт.

10. Негизги компетенттүүлүктөр бул конкреттүү предметтердин мазмуну аркылуу калыптануучу жана окуучунун социалдык тажрыйбасында негизделген билим берүүнүн натыйжасы болуп саналат.

11. Билим берүү процессинде негизги компетенттүүлүккө окуучулар төмөнкү шарттарда ээ болушат:

окуу процесси окуучунун өз алдынчалуулугуна жана жоопкерчилигине багытталган;

окуучулар окутуу процессинде билим берүү ишинин ар кандай түрлөрүн жана долбоорлук, изилдөөчүлүк, социалдык иштерин жүргүзүүгө камтылган; – окуучулардын максаттарды алдыга коюу жана жетишүү тажрыйбасына ээ болушу үчүн кырдаалдар түзүлгөн;

мугалимдер билим берүү ишинде компетенттүү мамилени көрсөтүүдө.

12. Мектептик жалпы билим берүү системасынын негизги компетенттүүлүктөрү болуп төмөнкүлөр саналат:

□ маалыматтык компетенттүүлүк – бул окуучулардын маалыматты өз алдынча издөөгө, талдоого, тандоого, иштеп чыгууга, анын аныктыгын тактоого, жүйөлүү тыянактарды түзүүгө, сын көз караш менен түшүнүүгө жана өз ишин пландаштыруу жана ишке ашыруу боюнча негизделген чечимдерди кабыл алууга даярдыгы жана жөндөмдүүлүгү, керектүү маалыматты алып, аны оозеки жана жазуу формасында, анын ичинде маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуу менен берип, көйгөйлөрдү чечүү үчүн диалог түзүү жөндөмдүүлүгү;

□ социалдык-коммуникациялык компетенттүүлүк – өзүнүн умтулуусун башка адамдардын жана социалдык топтордун кызыкчылыктары менен туура келтирүүгө, ар түрдүү позицияларды таануу менен башка адамдардын баалуулуктарына (маданий, диний, этностук, гендердик, кесиптик, инсандык) сый мамиле жасоонун негизинде өзүнүн көз карашын коргой билүүгө даярдыгы; негизги демократиялык жана жарандык укуктарды жана эркиндиктерди түшүнүү жана кабыл алуу, Мекенди сүйүү, улуттук каадасалтты урматтоо, Кыргызстандын маданий мурасына жана жаратылыш байлыктарына аяр мамиле кылуу; маданий көп түрдүүлүктү түшүнүү жана Кыргыз жараны жалпы жарандык окшоштуулукту түзүү;

□ өзүн-өзү таануу жана көйгөйлөрдү чечүү компетенттүүлүгү – өзүнүн потенциалдуу жана актуалдуу касиеттерин, инсандык, жеке өзгөчөлүктөрүн, башка адамдар менен болгон өзүнүн мамилелерин билүү, жекече психологиялык жана жүрүм-турумдук мүнөздөмөлөрүн өзгөртүү боюнча максаттуу багытталган ишке жөндөмдүүлүгү, келечектеги кесиптик ишин тандоо үчүн маалыматтагы, окуу жана турмуштук кырдаалдардагы көйгөйлөрдү жана карама-каршылыктарды табуу жөндөмдүүлүгү, сынчыл ой жүгүртүү көндүмдөрүн жана изилдөөчүлүк, чыгармачыл жана долбоордук иштерди аткаруу үчүн талдоону колдонуу менен аларды чечүүнү пландаштыруу жана өз алдынча же башка адамдар менен өз ара аракеттенүү менен чечүү.

13. Компетенттүүлүктөрдү калыптандыруунун деңгээлдерин аныктоо үчүн негиз болуп окуучунун өз алдынчалыгынын даражасы жана маселелерди чечүүдө ишаракеттердин колдонулган түрлөрүнүн татаалдыгы саналат.

14. Окутуунун жыйынтыктарын пландаштырууда жана окуудагы жетишкендиктерин

баалоодо эске алынуучу негизги компетенттүүлүктөрдү калыптандыруу үч деңгээлге бөлүнөт

(1-тиркеме):

- 1) репродуктивдүү деңгээл окуучулардын үлгүлөрдү (аракеттерди аткаруунун белгиленген алгоритмин) туурап үйрөнгөнү менен мүнөздөлөт;
- 2) продуктивдүү деңгээл курамы боюнча жөнөкөй ишти аткаруу, иштин өздөштүргөн алгоритмин жаңы кырдаалда колдонуу жөндөмдүүлүгү менен мүнөздөлөт;
- 3) креативдүү деңгээл өз алдынча конструкциялоо жана негиздөө элементтери менен курамы татаал ишти жүзөгө ашырууну болжолдойт.

15. Окутуунун ар бир баскычында окуучулар курактык жана жеке өзгөчөлүктөрүнө ылайык билим берүү шарттарын эске алуу менен бардык деңгээлдердеги компетенттүүлүктөргө ээ болушат.

3-бөлүм.

Окутуунун түзүмүнө жана процессине карата талаптар

16. Мамлекеттик стандартта төмөнкүдөй билим берүү тармактары бөлүнөт, алардын ар бири базистик окуу планында бекитилген предметтерден турат

(2-тиркеме):

- 1) филологиялык;
- 2) социалдык;
- 3) математикалык;
- 4) табигый-илимий;
- 5) искусство жана технологиялар;
- 6) ден соолук маданияты.

17. Окутуунун жогорку баскычында окуучуларга профилдик окутуунун багытын тандоого мүмкүнчүлүк берилет.

18. Филологиялык билим берүү тармагы сүйлөө жана өй жүгүртүү ишинин бардык түрлөрүнө ээ болуунун негизинде окуучулардын сүйлөө, тилдик жана социалдык-маданий компетенттүүлүктөрүн өнүктүрүүгө багытталган. Тил жана адабият окурман коомун түзүүгө, искусство чыгармаларын интерпретациялоого өбөлгө түзөт.

19. Социалдык билим берүү тармагы окуучуларды өзүн Кыргыз жараны жалпы жарандык окшоштугунун ажырагыс бөлүгү катары өзүн идентификациялоо үчүн инсандык, жарандык, социалдык компетенттүүлүгүн калыптандырууга; азыркы ар түркүн дүйнөдө жашоо үчүн коомдогу жана мамлекеттеги социалдык ролдорун аткарууга жардам берет; дүйнөлүк диндердин тарыхы жана алардын маданияттын өнүгүүсүнө тийгизген таасири жөнүндө жалпы түшүнүктөрдү калыптандырууга багытталган.

20. Математикалык билим берүү тармагы сан жана формада туюнтулган математикалык тилди жана логикалык операцияларды, түзүмдөр жана өз ара мамилелер менен иштөө жол-жоболорун, маалыматты иштеп чыгуунун жана берүүнүн так ыкмаларын өздөштүрүүнү камсыз кылат. Математикалык куралдарга ээ болуу окуучуларга аны күнүмдүк турмушта пайдалануу, табигый процесстерди изилдөө жана сүрөттөө үчүн, жаратылыш жана социалдык көрүнүштөрдүн өз ара байланыштарын карап чыгуу, адамдын ишаракетинин айлана-чөйрөгө тийгизген таасирин колдонууга мүмкүнчүлүк берет.

21. Табигый-илимий билим берүү тармагы изилдөө компетенттүүлүгүн (илимий суроолорду таануу жана коюу, кубулуштарды илимий түшүндүрүү, илимий далилдерди пайдалануу) түзүүгө; жандуу жана жансыз жаратылыштын бирдиктүү жана көп түрдүү касиеттерин, организмде, жаратылыш жамааттарда, айлана-чөйрөдө болуп жаткан мыйзам ченемдүүлүктөр жөнүндөгү көрүнүштөрдү түшүнүүгө; туруктуу өнүгүү принциптерин сактоо, ресурстарды үнөмдөөчү жүрүм-турумду ишке ашыруу, климаттын өзгөрүшүнө жана башка коркунучтарга байланыштуу тобокелдиктерди азайтуу үчүн аракеттердин зарылдыгын билүүгө; жашыл экономиканы куруунун зарылдыгына, ошондой эле жаңы технологиялык чечимдерди иштеп чыгууга жана адамдын берекелүү турмушун камсыз кылуу үчүн интеграциялык мамилени пайдалануу мүмкүнчүлүгүнө багытталат.

22. «Искусство жана технология» билим берүү тармагы курчап турган дүйнөнүн образдык-эстетикалык көрүнүшүн, өсүп келе жаткан муундун жалпы маданиятын калыптандырууга, улуттук жана дүйнөлүк көркөм баалуулуктардын негизинде

окуучулардын руханий-адеп-ахлактык жана эмоциялык чөйрөсүн өнүктүрүүгө; адамдын жашоосундагы искусствонун жана технологиянын ролу жөнүндө негизги түшүнүктөрдү өнүктүрүүгө; санариптик сабаттуулукту, эмгектик, долбоордук, чыгармачылык көндүмдөрдү, көркөмдүк жана эстетикалык дүйнө кабылдоону өнүктүрүүгө багытталат. Санариптик сабаттуулук программалоо тилдеринин бирин үйрөнүүнүн жана колдонмо программаларды пайдалануу көндүмдөрүнүн эсебинен маалыматтар массивин иштеп чыгууга мүмкүнчүлүк берет, ошондой эле кибер мейкиндикте коопсуз жүрүм-турум көндүмдөрүн калыптандырат.

23. «Ден соолук маданияты» билим берүү тармагы адамдын физикалык, эмоциялык жана социалдык саламаттыгын, ден соолукту сактоо жана чыңдоо жаатында практикалык көндүмдөрдү калыптандырууну, жашоо коопсуздугунун жана жарандык коргонуунун негиздерин өздөштүрүүнү камсыздайт.

24. Мамлекеттик стандарттын жана базистик окуу планынын негизинде төмөнкүдөй түзүмү бар предметтик стандарттар иштелип чыгат:

- 1) жалпы жоболор: – документтин статусу жана түзүмү; жалпы билим берүү уюмдары үчүн ченемдик документтердин системасы; – негизги түшүнүктөр жана терминдер;
- 2) предметтин концепциясы: – окутуунун максаттары жана милдеттери; – предметти түзүүнүн методологиясы; – предметтик компетенттүүлүктөр; – негизги жана предметтик компетенттүүлүктөрдүн байланышы; – мазмундуу линиялар, окуу материалдарын мазмундуу линиялар жана класстар боюнча бөлүштүрүү; – предметтер аралык байланыштар, өтмө тематикалык линиялар;
- 3) билим берүүнүн жыйынтыктары жана баалоо: – окуучуларды окутууда күтүлүүчү жыйынтыктар (баскычтар жана класстар боюнча); – окуучулардын жетишкендиктерин баалоонун негизги стратегиялары жана ченемдери;
- 4) билим берүү процессин уюштурууга карата талаптар: – окутуу методикасына коюлган негизги талаптар; – предметтик стандарттын талаптарын ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берүүчү ресурстук камсыздоонун минималдуу талаптары; –

мотивациялоочу жана коопсуз окутуу чөйрөсүн түзүү.

25. Предметтик стандарт жалпы башталгыч, жалпы негизги жана жалпы орто билим берүүнүн жыйынтыктарына коюлган Мамлекеттик стандарттын талаптарын тактайт жана ишке ашырат. Предметтик стандарт билим берүү тармагынын ичинде жолун жолдоочулукту жана ырааттуулукту камсыз кылат.

26. Окуучулардын класстар боюнча чектелген окуу жүктөмү алардын физиологиялык жана психологиялык өзгөчөлүктөрүн, ошондой эле окуу материалын өздөштүрүү үчүн коюлган талаптарды жана иштин түрлөрүн эске алуу менен беш күндүк окуу жумасында төмөнкүдөй көлөмдө бекитилет: Класстар 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 Жумалык окуу жүктөмү (окуу сааттары менен) 21 23 23 23 28 29 30 30 30 30 30

27. Жалпы билим берүү уюмдары менчигинин түрүнө жана формасына карабастан төмөнкү компоненттерди ишке ашырат: мамлекеттик (инварианттык) жана мектептик (вариативдик) жана тандоо боюнча предметтери (вариативдик) окуучулардын чектелген окуу жүктөмүнүн алкагында.

28. Базистик окуу планы мамлекеттик, мектептик жана тандоо боюнча предметтер компоненттерине бөлүүнүн негизинде мектептик жалпы билим берүүнүн мазмунун калыптандыруу боюнча билим берүү жана илим чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органынын (мындан ары – билим берүү жана илим чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган), билим берүүнү башкаруунун региондук органдарынын жана жалпы билим берүү уюмдарынын ыйгарым укуктарын жана жоопкерчилигин аныктайт.

29. Мамлекеттик, мектептик жана тандоо боюнча предметтердин компоненттеринин үлүшүнө окуу убакытынын болжолдуу бөлүштүрүлүшү чектелген окуу жүктөмүнүн алкагында төмөнкүдөй схема боюнча жүргүзүлөт: Класстар Мамлекеттик компонент (%) Мектептик компонент (%) Тандоо боюнча предметтер компоненти (%) Башталгыч жалпы билим берүү 100 - - Негизги жалпы билим берүү 90 10 - Орто жалпы билим берүү 85 10 5

30. Мамлекеттик компонент уюштуруу-укуктук формасына жана менчигинин түрүнө

карабастан бүт республиканын аймагында бирдиктүү мектептик билим берүү мейкиндигин түзөт.

31. Мектептин жана тандоо боюнча предметтер компоненттери жалпы билим берүү уюмунун өзгөчөлүктөрүн (багытын) чагылдырат жана алар ал өз алдынча аныктайт, ошондой эле окуучулардын жана алардын ата-энелеринин (мыйзамдуу өкүлдөрүнүн) макулдугу менен ишке ашырылат.

32. Базистик окуу планынын мамлекеттик, мектептик жана тандоо боюнча предметтер компоненттери тийиштүү бюджеттердин эсебинен (республикалык жана жергиликтүү бюджеттерден, жеке менчиктин каражаттарынан) каржыланат.

33. Предметтик стандарттар жана базистик окуу план билим берүү жана илим чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган тарабынан иштелип чыгат жана бекитилет.

34. Билим берүү жана илим чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган жалпы билим берүү уюмдарынын окуу пландарын ушул Мамлекеттик стандарттын 26-пунктуна ылайык ар бир класс үчүн белгиленген чектүү окуу жүктөмүнүн алкагында бекитет.

35. Натыйжага багытталган окуу процесси жана окуучуларда жеке компетенттүүлүктүн топтомун өнүктүрүү окутуунун ар кандай технологияларын активдүү колдонууну талап кылат.

36. Окутуу технологиялары окуучулардын окуудагы өз алдынчалыгын арттырууну жана өз окуусунун натыйжалары үчүн жоопкерчилигин жогорулатууну камсыз кылат.

Максатка жетишүү үчүн мугалим консультанттын ролун аткарып, иштин катышуучусу болуп калат.

37. Методикалык мамиледен технологиялык мамилеге өтүүдө окутуу максаттарын коюу ыкмасы өзгөрүлөт. Окутуу максаттары окуучулардын негизги жана предметтик компетенттүүлүктөрүнүн белгилүү деңгээлине ээ болушунан байкалган окутуу натыйжалары аркылуу баяндалат, аларды мугалим ишенимдүү таанып жана баа бере алат.

38. Компетенттүүлүк мамилесине негизделген предметтик стандарттарды өздөштүрүү үчүн салттуу сабактары менен катар заманбап технологиялар, ошондой эле долбоордук жана изилдөөчүлүк иштер колдонулат.